

**XUSUSIY MAKTABGACHA TA'LIM LOYIHALARINI DAVLAT
TOMONIDAN MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH YO'NALISHLARI
(NMTM LOYIHALARI ASOSIDA)**

Musurmonova Zulayho Qo'chqorboyevna

*(O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti,
elektron pochta manzili: **zulayhomusulmonova1986@gmail.com**)*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari qanday rivojlangani va hukumat ularni moliyaviy qo'llab-quvvatlagani haqida so'z boradi. Bundan tashqari, u joriy tizim bilan bog'liq muammolarni ta'kidlaydi va ularni tuzatish bo'yicha takliflarni taklif qiladi.

Kalit so'zlar: soliq imtiyozlari, davlat-xususiy sheriklik, grant, rag'batlantirish, xususiy sektor, maktabgacha ta'lim va subsidiyalar.

Abstract: This article discusses how private preschool institutions have developed in Uzbekistan and how the government has provided them with financial support. It also highlights problems with the current system and offers suggestions for their correction.

Keywords: tax incentives, public-private partnerships, grants, incentives, private sector, preschool education and subsidies.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini isloh qilish to'g'risidagi qaror va farmonlari keyingi yillarda maktabgacha ta'lim tizimi tubdan isloh qilinishiga olib keldi. Xususan, 2019-yil 8-apreldagi PQ-4276-sonli qaroriga muvofiq maktabgacha ta'lim muassasalarini rag'batlantirish va xususiylashtirishning aniq tartiblari belgilandi.

O'tgan yili maktabgachata'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar natijasi
da Maktabgacha ta'lim vazirligi va

hududiy bo'limlar tashkil etildi. Ushbu o'zgarishlar boshqaruv samaradorligini oshirish, umumiy tizimni mustahkamlash va erta bolalik dasturlariga yaxshiroq kirish va sifatini ta'minlashga qaratilgan. Tashabbus butun mamlakat bo'ylab yosh o'quvchilar uchun tarbiyaviy muhitni yaratishga qaratilgan sa'y-harakatlarni aks ettiradi.

2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish va modernizatsiya qilish bo'yicha kompleks dastur rasman tasdiqlandi. Ushbu ulug'vor tashabbus butun mamlakat bo'ylab maktabgacha ta'lim muassasalarini tizimli tashkil etish, qurish, rekonstruksiya qilish va kapital ta'mirlashga ko'maklashishga qaratilgan edi. Asosiy maqsad yoshlik dan rivojlanish va o'rganishni rag'batlantiradigan samaraliroq va qulayroq erta bolalar ta'limi muhitini yaratish edi.

Biroq, strategik rejalashtirish va resurslarni taqsimlashga qaramay, baholash va tahlillar vakolatli davlat organlari tomonidan qurilish, ta'mirlash va texnik infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar yetarli darajada emasligidan dalolat bermoqda. Bu muammo, ayniqsa, infratuzilma ko'pincha shahar markazlaridan orqada qoladigan qishloq va kam rivojlangan joylarda yaqqo namoyon bo'ladi. Qolaversa, maktabgachata'lim muassasalari hududlarini obodonlashtirish, ularni jo'shqin va rag'batlantiruvchi muhit bo'lishini ta'minlash, shuningdek, sanitariya va gigiyena qoidalariga rioya qilish ishlari past darajada davom etmoqda. Davlat maktabgacha ta'lim muassasalarining mavjud infratuzilmasi va texnik bazasi hali ham zamonaviy ta'lim standartlariga javob bermaydi va tez sur'atlar bilan o'sib borayotgan yosh bolalarni etarli darajada qamrab ololmaydi. Bu holat barcha uchun erta bolalik davrida sifatli ta'lim berish imkoniyatini cheklaydi, adolatli rivojlanish va kelajakdagi ijtimoiy taraqqiyot imkoniyatlarini cheklaydi. Ushbu kamchiliklarni bartaraf etish oldinga siljish uchun muhim vazifa bo'lib qolmoqda.

Hozirda respublikada xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari soni 2020–2024-yillardagiga qaraganda ancha ko'p bo'lgan bo'lsa-da, ayrim hududlarda hali

ham tegishli infratuzilma mavjud emas. Cheklangan mablag' va davlat rag'batlantirish tizimining yetarli emasligi buning ikkita asosiy sababidir.

ADABIYOTLARNI TAHLILI, USLUBI VA NATIJA:

Xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari 3

yilgacha muayyan soliqlarni to'lashlari shart emas. Shuningdek, ular o'rganish uchun zarur bo'lgan kitoblar, o'yinchoqlar yoki maxsus jihozlar kabi narsalarni import qilishda qo'shimcha soliq to'lashlari shart emas. Ba'zan davlat xususiy maktabgacha ta'lim muassasalariga ularning yaxshi ishlashi uchun pul beradi. Masalan, ayrim hududlarda maktabgacha ta'lim muassasasidagi har bir bola uchun oyiga 100-150 ming so'mdan pul beradilar. Bu pul davlat byudjetidan kelib tushadi va maktabgacha ta'lim muassasasiga narsalarni to'lashga yordam beradi. Ba'zida davlat va xususiy kompaniyalar birgalikda ishlaydi. Hukumat xususiy kompaniyalarga bo'sh binolar yoki yerlar berishi mumkin, kompaniyalar esa ularni ta'mirlab, u erda maktabgacha ta'lim muassasalarini ishga tushirishi mumkin. Buning evaziga ular binolardan uzoq vaqt foydalanishlari va hukumatdan qo'shimcha yordam olishlari mumkin. Atrof-muhitga yordam berish yoki barchani o'z ichiga olgan muhim ishlarni bajaradigan xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari UNICEF yoki BMTTD kabi xalqaro tashkilotlardan maxsus mablag'lar yoki grantlar olishlari mumkin. Bu ularning o'sishi va yaxshilanishiga yordam beradigan pul sovg'alari kabi. Hukumat xususiy maktabgacha ta'lim muassasalariga past foizli kreditlar berish orqali qarz olishga yordam beradi. Bu shuni anglatadiki, ular vaqt o'tishi bilan kamroq pul to'laydilar. Ba'zan bu kreditlar davlat tomonidan kafolatlanadi, bu esa maktabgacha ta'lim muassasalariga kerakli mablag'ni olishni osonlashtiradi. Hukumat xususiy maktabgacha ta'lim muassasalariga ko'proq bolalar qiziqarli va yaxshi o'qish joyiga ega bo'lishlari uchun shunday yordam beradi!

2. Mavjud muammolar

Tizimdagi ijobiy natijalarga qaramay, bir qator muammolar mavjud:

- Subsiya mablag‘larining kechikib ajratilishi;
- Kreditlar olishdagi yuqori talablar;
- Yangi bino qurish yoki yer ajratishdagi byurokratik to‘siqlar;
- Mahalliy hokimiyatlar tomonidan DXXS mexanizmlaridan yetarli foydalanilmasligi.

3. Taklif va tavsiyalar

Xususiy maktabgacha ta’lim muassasalarini yanada samarali qo‘llab-quvvatlash uchun quyidagilarni taklif qilamiz:

- Subsiya ajratish tizimini elektron raqamlashtirish orqali avtomatlashtirish;
- Kredit olish shartlarini soddalashtirish va maxsus “ta’lim kredit liniyalari”ni tashkil etish;
- DXXS shartnomalarining namunaviy shakllarini ishlab chiqish va joriy qilish;
- Soliq imtiyozlarini viloyatlar kesimida differensiallashtirish;
- Grantlar va tanlovlar haqida xususiy sektorni kengroq xabardor qilish.

Xulosa

Xususiy

maktabgacha ta’lim muassasalari bolalarning o‘qish va o‘shishiga yordam beradi.

Ular, shuningdek, kattalar uchun ish o‘rinlari yaratadi,

yangi korxonalarni ochishga yordam beradi va maktablarni yanada raqobatbardosh qiladi. Shu sababli, hukumat ularni pul bilan qo‘llab-

quvvatlashi juda muhimdir. Ushbu maqoladagi g‘oyalar ushbu maktabgacha ta’lim muassasalarining o‘shishi va uzoq vaqt davomida kuchli bo‘lishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining **2021-yil 10-dekabrdagi PQ–42-son** qarori – “2022–2026 yillarda maktabgacha va maktab ta’limini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining **2017-yil 9-sentabrdagi PQ–3261-son** qarori – “2017–2021 yillarda maktabgacha ta’lim tizimini tubdan isloh qilish dasturi to‘g‘risida”.
3. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Maktabgacha ta’lim vazirligining **NMTMga subsidiya ajratish tartibi** haqidagi nizomlari (eng so‘nggi tahrirlari bilan).
4. “Nodavlat maktabgacha ta’lim muassasalari faoliyatini tashkil etish va moliyalashtirish mexanizmlari” – **Toshkent moliya instituti ilmiy jurnali**, 2023, №2.
5. Yo‘ldoshev, A. (2022). *Xususiy sektor ishtirokini rag‘batlantirishda davlat siyosatining iqtisodiy jihatlari*. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
6. Jahon banki (World Bank) – *Uzbekistan Education Sector Analysis Report*, 2021.
7. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi – *Maktabgacha ta’lim bo‘yicha yillik statistik to‘plamlar*, 2022.
8. Asqarova, M. (2023). *Maktabgacha ta’limda davlat-xususiy sheriklik modeli: tajriba va tahlillar*. – “Ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlar” jurnali, №1.
9. Xalqaro tajribalar: OECD – *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, 2015.
10. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (amaldagi tahriri, 2024-yil holatiga ko‘ra) – soliq imtiyozlari bo‘yicha tegishli moddalar.